

גנול"ת

להלן נאומו של חבר הכנסת אורי אבנרי בוויכוח על "מהות תרבות החיים בדמוקרטיה פעילה".

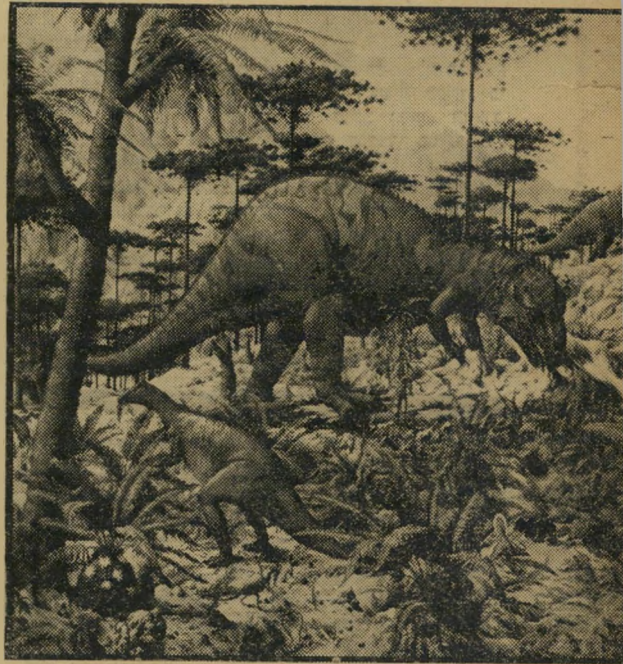
בנאומו בחיכוך זה הביא חבר הכנסת האוגר את דבריו של מפקד הקומנדו הימי בצה"ל, שהכילו את המושג הצבאי הקולע: בבל"ת.

נדמה לי שמושג זה יפה גם לוויכוח זה. כי מה היא תכליתו של ויכוח זה? הוא התנהל כולו על פני ה"שטח" כמעט איש לא ירד לשורשי הדברים. כאילו היתה הסכמה אילמת שלא לחשוף דברים הנוגעים למהותו של המישטר השולט במדינה ובבית הזה.

בן-אדם מול דינוזאורים

חברת הכנסת שלומית אלוני התלוננה מרה על כך שהאורח הפשוט אינו פעיל בדמוקרטיה הישראלית. היא ביקשה מן הממשלה, ומי אירגון ויצ"ה, לפעול כדי לגייס את האזרח בענייני הציבור.

איזו תמימות עילאית! האם שאלה את עצמה חברת הכנסת אלוני אייפסע מדוע אין האזרח הפשוט פעיל בדמוקרטיה הישראלית? **התשובה היא פשוטה ביותר: האזרח מרגיש ככה נימוי נפשו שאין הוא יכול לשנות דבר — שום דבר בכלל! — בענייני הציבור.** אינו השפעה יש לאזרח, אינו השפעה יכולה להיות לאזרח, במציאות הישראלית?

הדינוזאורים

בג'ונגל זה של דינוזאורים מפלגתיים — מה כוחו ומה השפעתו של בן-אדם?

נכון, פעם בארבע שנים הוא נקרא, כאילו, לבחור בעד מפלגה זו או אחרת. אולם איזו בחירה היא זו? מאות מיליוני לירות, מאות מיליוני לירות, הלוקחות במישרין מכיסו של האזרח, במירמה ובגניבה, על-ידי חלוקת השלל של הקרנות הציבוריות ותרומות החובה של מונופולים ציבוריים.

כאשר הצעתי הצעת חוק פרטית להגבלת תעמולת הבחירות, הוא"ל הכנסת ברוב טובה להעביר את ההצעה להעדה. שם היא מונחת מזה ששנתיים, ויד אדם לא נגעה בה.

האם זהו הינוך לדמוקרטיה, או בבל"ת? האם יש לאזרחים פשוטים איזו אפשרות שהיא להתייצב לי בחירות כדי להביא לשינוי? האם לרצועה של אזרי חיב, המציידת רק ברצון טוב ובכמה פרוטות, יש סיכוי כלשהו להתמודד עם מכבשים הורסניים אלה?

בבחירות האחרונות נעשה בפעם הראשונה נסיון מוצלח בדמי קרטיה פעילה מסוג זה. התארגנה קבוצת אזרחים, ובעזרת אלפי מתנדבים, שעשו ימים כלילות, ללא כסף וללא מנגנון, הם הצליחו לשבור את אחוזתה הסימיה ולהכניס אותי לבית הזה.

הישפיעו אסירים בבית-הסוהר?

מהי התוצאה? — מאז אותו יום עצמו נרקמת מזימה להעלות את אחודתה הסימיה, כדי למנוע כל סיכוי, מכל קבוצת אזרחים, לשנות

* ראשייהתיבות של "בילבול ביצים ללא תכלית".

משהו בחיי הציבור הישראליים. אכן, דמוקרטיה פעילה! ובעלי המזימה הזאת יושבים בבית הזה ומשתתפים בוויכוח זה על הינוך לדמוקרטיה פעילה. האם אין זה בבל"ת?

נכון, ניתנת לאזרח הזכות לבחור בין המפלגות הזקנות. אבל איזו השפעה יש לו על המפלגות האלה?

האם יש לו אפשרות כלשהי לבחור במועמד שהוא רוצה בו — או שעליו לבחור בעד העסקנים המיקר צועיים, הנכנעים, האפורים, שהמנגנון בחר אותם? היתה מפלגת "התמורה". היא הבטיחה שהכל יהיה אחרת, שהכל ישתנה. והנה היא חוזרת למפלגת המנגנון, ללא ויכוח רעיוני, ללא שינוי המיבנה, ללא תמורה במציאות הפנימית במפלגה.

התמורה היחידה שהיא השיגה הם כמה אחוזים באותו מנגנון, באותו מיבנה, באותה מצב אורח.

האם יכול אזרח שפוי להאמין אף לרגע כי אפשר לשנות מפלגות אלה מבפנים, כשכל השלטון נמצא בידי האוליגארכיות הזקנות. העושות במפלגות אלה כבתוך שלהן, בעזרת כספי השלל הזורמים אליהן מן הסוכנות, מן ההסתדרות ומן המונופולים הכלכליים?

עם צעיר — ממשלה זקנה!

כבוד היושב-ראש, לא האזרח אשם שאינו פעיל בדמוקרטיה הישראלית הזאת. אי אפשר להאשים אותו, כשם שאי אפשר להאשים אסיר על כי אינו פעיל בהנהלת בית-הסוהר.

הדמוקרטיה הזאת מבוססת על היסוד כוח-ההשפעה של הרמז, העם. כשהעם יודע שאינו משפיע על השלטון, שאינו יכול להשפיע, מה הפרא שהוא אדיש לענייני הציבור, ומתעורר רק בשעת-הירום להגנה על המדינה?

ואם זה נכון לגבי העם בכללו, הרי לגבי הרור הצעיר זה נכון שבעתיים.

הרור הצעיר אינו סובל בבל"ת, לכן הוא המציא את המושג הזה. הרור הצעיר משקף סביבו, והוא רואה שכל העמות הציבוריות ה"ב"סות על-ידי ותיקים, קשישים וזקנים. הוא רואה שהכל מתנהל נלכדי אידאולוגיות מן המאה שעברה, והוא מפנה את גבו לזירה הציבורית.

דמוקרטיה שאין בה חילופי-משמרות, אישיים ורעיוניים, אינה יכולה להיות דמוקרטיה פעילה. אין היא דמוקרטיה בכלל.

העם הזה — אותו עם שנתגלה כמולאי שיעורי-קומתו במלחמת-ששת-הימים — הוא עם צעיר. גילו הממוצע הוא 29 שנים. מעולם לא היה עם צעיר יותר, בעד ממשלה זקנה יותר!

בצה"ל נקבע שרמטכ"ל חייב להתחלף כל ארבע שנים, כדי שאיש חדש יוכל להתמודד עם מציאות חדשה ועם אתגרים חדשים. לכן צה"ל הוא הגוף היחיד במדינה שהוא יעיל וחדש. אולם בממשלה, בכנסת, בצמרת המפלגות — שם אין חילופין, שם אין דם חדש, שם אין שחר של סיכוי לאיש צעיר להיות פעיל ומשפיע.

הגיל הממוצע של ממשלת-ישראל הוא 61, ואין בה אף לא שר אחד שנועד אחרי מלחמת-העולם הראשונה. נה. הגיל הממוצע של הכנסת יהיה 59 בסוף הקדנדי ציה. אני עצמי, שאינני צעיר כלל וכלל, נימנה עם עשרת האחוזים הצעירים ביותר בבית הזה.

בתנאים כאלה, כבוד היושב-ראש, לא יפנו אנשים צעירים לחיי ציבור. קארייריסטים עלובים, צעירים-שנוולודוקנים, מלחכי-פיוכה ומעלי גרת הזולת — אלה ילכו, אולי, אל מפלגות-המנגנון, בתקווה לאסוף פרושים.

אולם כוחות דינמיים, כוחות אינטלקטואליים, אנשים המסוגלים לשנות את פני המדינה, להתאים אותה למציאות של ימינו, להבין את המהפכה הטכנולוגית והגיאופוליטית המתרחשת היום על-פני כדור-הארץ וביקום — אנשים אלה יפנו למדע, הצבא, לכלכלה.

הם לא יהיו פעילים בדמוקרטיה של חברי-הכנסת קרנמן.

איזו דוגמה נותנת הכנסת?

כבוד היושב-ראש, יש לי ספק רב אם הכנסת היא המקום המתאים להיכוח על דמוקרטיה פעילה.

איזו דוגמה נותנת הכנסת לעם? איזה רושם יש לאנשים הצעירים, המובאים בהמוניהם לבקר בבית הזה?

האם הנוכחות כמליאה מהנכנת ליוראת-כבוד דמוי קרטיה?

האם המשמעת הקואליציונית מעוררת כבוד לחברי-הכנסת, הנכנעים לה?

האם שלילת זכויות האופוזיציה במליאה ובוועדות, ופירוק נשקה, יכולים לעורר תקווה לשינוי?

האם נטיף לדמוקרטיה לעשרות הצעירים, הפונים אלי מדי שבוע בבקשה להעלות עניינים דחופים וחשובים לסדר-היום, אחרי שנשללה ממני כל אפשרות למלא תפקיד זה, אשר למענו נבחרתי?

כבוד היושב-ראש, הדמוקרטיה הפעילה מתחילה בבית. ובמיקרה זה — בבית בה"א הידיעה, הבית הזה. הכה נתחיל בבקר בבית הזה!

בתום הוויכוח הגיש ח"כ אבנרי את הצעת-הסיכום הבאה, שנדחתה על-ידי כל סיעות הכנסת, זולת המרכז-החופשי:

הכנסת קובעת כי שיתוף האזרחים בדמוקרטיה פעילה מתחייבת:

- (1) דמוקרטיזציה של החיים הפנימיים במפלגות; קביעת מועמדי המפלגות בבחירות על-פי הכרעה דמוקרטית של הבוחרים; גילוי ספרי-החשבונות של המפלגות, ואיסור העברת כספים ציבוריים לקופות המפלגות.
- (2) הגבלת תקופת מערכת הבחירות והכספים המוצעים בה.
- (3) עידוד גופים וולונטריים, והקניית השפעה להם בשטח חיים הציבוריים המתאימים.
- (4) דמוקרטיזציה של דורי הכנסת, מתן יתר חופש והשפעה לחברי-הכנסת ליחיד בן-חורין.

ויכוח

נדמה כאילו ביליתי את השבוע שעבר בכנסת בחיכוכים עם שרה-בטחון. כן, למשל, שאלתיו מה מיספר בחורי-הישיבה שלא שרתו בצה"ל. על כך ענה: "אין צה"ל נוהג לתת פומבי לנתונים מיספריים הקשורים בגיוס כוח-אדם".

כלומר: מיספר בחורי-הישיבה המשותחרים הוא סוד בטחוני כמסו, אשר גילוייו יביא תועלת עצומה לאוייב. או שמא חושש שרי הבטחון, העשוי-ללא-חת, מן השותפי-ל-קואליציה, שקולותיהם עלולים להיות דרוי שים בשלב הבא של הקאריירה שלו?

באותה חשונה גילה כי המיסמך היחיד הדרוש לבחורי-הישיבה כדי לקבל שיתרו הוא פתק של "רעו הישיבות בארץ-ישראל". **אורי אבנרי:** האם צה"ל עורך איזושהי חקירה כדי לוודא אם אותם המשותחרים או הדחויים אומנם לומדים בישיבות ברציפות?

משה דיין: אינני יודע אם נערכות חקירות כאלה.

באותו עניין היו לי חילופי-דברים עם שלמה לורנץ מאגודת-ישראל. הוא היה הנואם הקיצוני ביותר בוויכוח הבטחוני הגדול (ראה מיסגרת). הוא מתח ביקורת על דיון מפני שהוא מתון מדי, ודרש פעולות-תגמול מוחצות נגד-ידידו. הוא אמר שאין לסמוך בעניין זה על ניסים.

אורי אבנרי: אם אינך סומך על ניסים, אולי תתמוך בגיוס בחורי-הישיבה?

שלמה לורנץ: חברי-הכנסת אבנרי, אני מצטער שאינך יכול להתרומם לאחדות רחבה, ואני לך דבר אחד: עם כל הכבוד — אינני חושב שאתה יודע בענייני בטחון המדינה יותר משרה-בטחון, ושאתה חדר לענייני הבטחון יותר מגדולי התורה ומכל אחד בישראל. ואל לך להתנשאות הזאת.

כלומר: לורנץ מסתחר מאחורי גבו הרחב של דיין, האיש הנתון עתה את ההכשר הי מוסרי להשתמטות אלפי בחורי-הישיבות.

האיש שבקר

דיין עצמו הוא אמן של התחמקות מוויכוח, כשאין לו חשק להחכה. כך קרה בוויכוח הגדול עצמו. בנאום הסיכום, סיפר לכנסת כי ערביי פלסטין אינם מעוניינים במלחמת-שיתרו אלא בהידברות:

משה דיין: אני חוזר ואומר כי הפלסטינים אינם מעוניינים בשיתרו, כי מרכאות ובלתי מרכאות, לא במלחמה כוללת ולא במלחמת-סדר. הם רוצים בדיקה של הסדר בינם ובין ישראל, ובדרך של הידברות.

אורי אבנרי: האם ממשלת ישראל מוכנה לזה?

משה דיין: האם ממשלת ישראל מנהלת שם מלחמת-שיתרו? ממשלת ישראל מוכנה לשבת אל השולחן עם כל מדינה ומדינה... אבל עובדה היא שאף אחת מה מדינות הערביות אינה מוכנה, לפי שעה, לשבת איתנו לשולחן הדיונים.

אורי אבנרי: אבל ערביי פלסטין מוכנים, כפי שאמרת. למה לא יושבים איתם? על כך לא ענה דיין. אולי לא שמע את השאלה. (בכנסת אמנם מוחקן מיקרופון על שולחנו של כל ח"כ, אבל נשיאות הכנסת החליטה שלא להפעיל מיקרופונים אלה, כך שהנואם לעיתים אינו שומע את קריאות-הביי וימים המופנות אליו. הוא הדיון בקצרנית.)

אם תקרא את הקטע שנית, תיחזק שוו מלאכת-החשבה של החתמקות. דיין אמר כי ערביי פלסטין מוכנים להידברות, וכשנשאל מדוע אין ממשלת ישראל נכנסת להידברות עימם ומציעה הסדר, השיב כי ממשלות ערב אינן מוכנות לשבת עם ממשלת ישראל. מה לשמיטה בהר סיני?

לפעמים לבושה ההתחמקות בחיך לכביי וחשובה שנונה. כך, למשל, שאלתיו לגבי הנהגה להרוס בתים כהתגמול על מעשי חבלה. מכיוון שבבתים האלה גרים משפחות ולרוב אין שום הרכחה שמשפחות אלה — כולן או חלקן — אמנם פעלו נגד ישראל, אני סבור כי שיטה זו היא פסולה מבחינה מוסרית ומעשית כאחת. היא רק יוצרת אויבים חדשים, ומועמדים חדשים לאל-פתח.

אורי אבנרי: האם מוכן כבוד שרי הבטחון לשקול הנהגת נוהג, שיאפשר